ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

10 ДИНАРА 1952

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XVI — Број 111 — Субота, 13 фебруар 1954

МИКИ трага за МУЛА-ЛОМ

ТАЈАНСТВЕНА КАРТА

1

Изгубљен на дну океана

(6)

— Гери, не дозволите да нас додирне. То је ацетиленска буктиња. Довољно је јака да растопи метални оклоп на подморници.

Гери поново повуче ручицу за спуштање у дубину и подморница зарони под косим углом, очешавши се поново о „Супарника". Екум и Кеслер стајали су поред Герија, који је, стиснутих усана, гледао у контролну таблу. Очи старог морнара нису се одвајале од светлуцаве подморнице изнад њих, док је Кеслер с напрегнутом пажњом посматрао игле на инструментима.

Пре но што је протекло пола минута, јака светлост продрла је у малу кабину. Та светлост постајала је све јача уколико се смањивао размак између подморнице која је бежала и оне која ју је гонила. Не дижући поглед с инструмената, Гери упита:

— Колико се приближила?

Одговор је могао да прочита у Кеслеровим очима. Гери није ни чекао да његов пријатељ проговори, већ је нагло скренуо правац подморнице. Као лист који пада, спуштао се „Ротифер" у дугачкој спирали према белој, сабласној реци која је текла испод њих.

Зрачак наде који се за тренутак појавио у очима тројице путника нестао је кад се из апарата зачуо Бринкендорфов смех.

— Претпостављао сам да ћете и то покушати. Чудни су укуси неких људи. Можда вам је смрт у реци течног кисеоника милија од смрти гушењем. Било је ваше да бирате.

„Ротифер" се и даље спуштао. Оклоп подморнице просто је стењао због притиска и повећане брзине, а игла на дубиномеру показивала је да су се бегунци спустили на дубину од преко 5.000 миља. Гери се није одмицао од контролне табле, напрегнуто ослушкујући хуку мотора. Његово чело било је обливено знојем, који се у потоцима сливао низ обрве и по читавом лицу. Неколико пута он је махинално дизао руку и отирао влажно чело, да му се зној не би слио у очи. Наједном, подморница је нагло променила правац и, уместо да се и даље спушта према тајанственој белој реци која је текла по дну, скренула је у једну попречну, још дубљу клисуру која је пресецала велики кањон.

— Да смо наставили са спуштањем готово је сигурно да бисмо настрадали. Јер, ако је та бела река течни ваздух, онда је вода изнад ње бесумње претворена у лед, и то у дебљини од 200 метара, — прозбори Гери као да одговара на немо питање својих пријатеља. — Скренуо сам устрану јер се надам да ћемо у овом попречном кањону успети некако да заметнемо траг.

Али, Геријеве наде нису биле основане. Погледавши уназад, спазио је дрхтави, пламени језик који је избијао из Бринкендорфовог подводног брода. Бринкендорф је пошао за њима, мада његова подморница још није била стигла до улаза у попречну клисуру.

— Шта је, пријатељи? Изгледа да сте се већ уморили од борбе. Остаје вам још само...

— Затворите тај проклети апарат, — викну Гери из свег гласа. — Дође ми да окренем подморницу и да свом снагом налетим на Бринкендорфа и његовог „Супарника", па да сви заједно идемо дођавола.

Мк Неб окрете точкић на апарату. Бринкендорфов подругљиви смех није се више чуо.

Високе, неправилне стране попречне клисуре потпуно су заклањале видик. Из њених камених зидина штрчале су оштре, блиставе стене које су биле стална опасност за подморницу. Али, баш та непрестана опасност била је Геријева највећа нада: можда се Бринкендорф, мислио је он, неће усудити да ставља живот на коцку гонећи их кроз ту узану клисуру пуну непознатих опасности, кроз коју је „Ротифер" сад пловио пуном брзином.

Но, Гери се и овог пута преварио. Бринкендорф је био чврсто решен да их стигне и уништи. Видевши по Геријевом намрштеном лицу да његов план није успео, Мк Неб му лагано приђе и стави му руку на раме.

— Ово је крај, младићу, — прозбори он мирним и сигурним гласом, у коме није било ни страха ни жаљења. — Не знам да ли ћете се вас двојица сложити са мном, али ја сам за то да окренемо нашу подморницу и да, као што си ти, Гери, малочас у љутини рекао, налетимо с њом на оног риђокосог пса...

— Не! Мора да постоји неки излаз, — повика Гери. Али, осећајући већ у идућем тренутку да је његов протест детињаст и неоснован, он се окрете постиђен и сусрете Кеслеров безнадан поглед. — Како би било...

Мк Неб и Кеслер никад нису дознали шта је Гери намеравао да каже, јер он нагло прекиде реченицу и загледа се кроз окно. Стене су промицале поред прозора невероватном брзином.

— Захватила нас је нека чудна, ћудљива водена струја, — промрмља он збуњено. — То је сигурно, јер, ено, Бринкендорф повећава брзину да би могао да се с нама мери... — Као да му је изненада синула нека спасоносна идеја, Гери се нагло исправи у својој пилотској столици и рече тврдим, одлучним гласом:

— Нисмо још изгубљени. Још има могућности да се спасемо. Ја не бих могао да кажем колики су наши изгледи на спасење, али покушаћемо. Држите се чврсто да се не срушите, јер...

Грчевитим покретом Гери докопа ручицу за спуштање и повуче је до краја. Нагла промена правца усковитлала је воду око подморнице, чији је оклоп стао да пуцка. Мк Неб и Кеслер, ништа не разумевајући, једва су се држали на ногама. У једном тренутку обојици се учинило да је Гери изгубио разум. Јер, уместо да се користи струјом да би повећао растојање између „Ротифера" и „Супарника", он је, тиме што је заронио, пружао Бринкендорфу могућност да то растојање смањи. Подморница се брзо спуштала ка дну.

Изгледало је да је и Бринкендорф поверовао да су тројица у „Ротиферу" изгубила моћ расуђивања, јер је мирно наставио пут, као човек који је сигуран да му плен више не може измаћи. „Супарник", сада и сам захваћен струјом, приближавао се великом брзином месту на коме је „Ротифер" почео да се спушта. Бринкендорф је, изгледа, намеравао да се и сам почне спуштати на том истом месту, да би, као кобац који се окомито спушта с висине, налетео тачно на своју жртву. Али, кад се „Супарник", ношен струјом, већ био сасвим приближио том месту, Гери је опет променио правац и запловио уназад, према излазу из клисуре. Готово у истом тренутку, сјајна, светлуцава Бринкендорфова подморница прешла је изнад њихове. Бринкендорф није имао времена да примети овај мали маневар и, уверен у скору победу, стао је да се спушта. Гери, који је само на то и чекао, поново промени правац. И као што је малочас „Ротифер" нагло почео да се спушта, сада је стао да се пење, све док се опет није нашао усред водене струје. Но, правац кретања био је сада друкчији, а исто тако и брзина. Мотори „Ротифера" једва су успевали да се одупру страховитој воденој снази која је вукла подморницу у супротном правцу.

Мк Неб и Кеслер, још не схватајући смисао Геријевог плана, гледали су га запрепашћено. Али, он устаде са свог седишта и, једва одржавајући равнотежу, приђе окну.

— Ово је игра на живот и смрт, — проговори он најзад. Постоји само један проценат вероватноће да ћемо се извући живи. Верујем да ћете ми одобрити што сам покушао да га искористим. — Једним покретом главе он их позва да приђу прозору.

На неких 300 метара од њих видео се „Супарник" који се, готово вертикално, такође издизао према воденој струји.

Обе подморнице биле су сад у истој линији и пловиле су против снажне струје. Иако је раздаљина била прилична, тројица пријатеља могла су да виде да се и „Супарник", захваћен бујицом, креће спорије и да се цела подморница љуља.

— Сад! Гледајте! — викну Гери изненада и упре прст у подморницу која им се приближавала. — То сам и очекивао!

Дугачки, ватрени језик ацетиленског пламена који је избијао из једног отвора на кљуну Бринкендорфове подморнице стао је да подрхтава у брзој воденој струји и да се, као пламен свеће на ветру, повија уназад. „Супарник" се пробијао кроз моћну бујицу све брже, смањујући раздаљину која га је делила од „Ротифера". Изненада, пламен се нагло пови унатраг и лизну уз сам сребрнасти оклоп „Супарника".

Мк Неб и Кеслер нису могли да задрже готово истовремен узвик запрепашћења. Само Гери није изгледао нимало зачуђен. Он је стајао мирно, наслоњен на гвоздени рам прозора, и нетремице гледао у велики клобук воде, који се, као џиновска печурка, издигао изнад подморнице која их је гонила.

Смртоносна врелина пламена начинила је на оклопу „Супарника" једва видљиву пукотину. Пукотина је била узана, али ипак довољно велика да пропусти прву кап воде. „Супарник" је готово у једном тренутку нестао испред њихових погледа. Тројица другова могли су да виде само милионе малих, светлуцавих искри које су се комешале у узбурканој води. А тада, неки пљоснат предмет стаде у спиралама да се спушта према тамном дну клисуре. То је био „Супарник", кога је огромни притисак водене масе претворио у танак лист светлог метала.

Бринкендорф је изгубио своју непоштену игру.

Није било времена ни за радост, ни за честитања. Јер, најзад, било је већ време да напусте дно океана и „Ротифер" се под углом од 45 степени уздизао према свету сунчеве светлости. Кад се шум мотора претворио у снажно, равномерно брујање, Гери лако окрете главу, погледа своје пријатеље и насмеши се ведрим, дечачким осмехом. Његов осмех био је одговор на Кеслерове речи које су се сливале с брујањем „Ротифера":

— Чудне ствари су се одиграле у дубинама океана. Али, најчудније од свега је свакако то да су три ненаоружана човека, у слабијој подморници, могла да победе човека наоружана смртоносним оружјем и похлепом. Али, одиграле су се не само чудне, већ и лепе ствари. А најлепша је, свакако, снага пријатељства коју сам први пут истински упознао...

(Крај)

Кашмирски шал

Зими је пријатно увити се шалом. Али, шалова има безброј врста: различитих по квалитету, боји и шарама. Савремена текстилна индустрија постигла је у том погледу изванредне успехе, али се ниједан шал не цени на свету као онај који се израђује у Кашмиру, покрајини у северозападном делу Индије, у горњем току реке Инда. Кашмирски шалови, због квалитета и лепоте боја и шара, цене се толико да су често копирани и продавани под тим именом, мада су то били обични фалсификати.

Кућна радиност у Индији одавно је добро развијена, али ниједна није постигла такав успех као она у Кашмиру, где се производе шалови. Ови шалови праве се од длаке коза које живе на Хималајима, а понајвише у области Тибета. Оне имају бело-жућкасту длаку. Постоје две врсте те длаке: спољна, која је дужа, и доња, која је краћа и мекша. Ова коза веома је дивља и тешко се припитомљава. Плашљива је, живи високо у планинама и човек је тешко може тамо ухватити, па је због тога убија. Прича се да је за један прави кашмирски шал потребна доња длака од неколико коза. Оне се лове само зими, па и то отежава лов.

Али, поред ове, постоје и друге врсте коза у свету које су, такође, одавно познате. Коза је, иако је велика штеточина, била јако цењена, а због млека названа је „крава сиромашних". Домовина козе је Далеки Исток, одакле је кренула на далек и вековима дуг пут према Европи. Тек почетком Средњег века она се настанила у средњој, а потом у предњој Азији. Одатле је кренула на источне обале Средоземног Мора, затим прешла у Италију, Грчку и даље на Балкан, па одатле и у земље северне и западне Европе. У старија времена такозвани виши сталежи нису поклањали велику пажњу козама. Међутим, кад су приметили да њена длака има вредност, да је добра текстилна сировина, као што је случај са ангорском козом, онда су стали да је гаје. Видећи да ангорска коза има одличан квалитет длаке, покушали су у 16 и 17 веку да је прилагоде европској клими, али нису успели. У 18 веку Холанђани су успели да ангорску козу одгаје у Јужној Африци, а одатле је коза „отпутовала" даље у Тексас, Нови Зеланд итд.

Пећински бисер

Да се створи зрно пећинског бисера, које може да има велику вредност, потребно је само мало кречњака око зрнца песка и мало седефа који бисеру даје разнобојне преливе. И ништа више. Али, да се тај бисер заиста створи потребно је неки пут чекати и више столећа.

Пећински бисер може да буде различитог облика и величине. Има га сићушног, од једва неколико милиметара у пречнику, а и крупног, од по више сантиметара. Зрнца бисера састоје се од свакојаког кречњака, али о њиховом тачном саставу још нису престале дискусије међу научницима. Засад се, углавном, о стварању бисера може рећи оволико: кречњак, који се на површини земље раствара у кишници, прелази поново у чврсто стање кад падне на под пећине. Ако случајно кишне капи прођу кроз пећински простор у коме је ваздух млак, у кишници ће се одиграти извесно хемиско поремећење равнотеже: вода ће се загрејати, гас ће се, кад падне на земљу, ослободити и кречњак ће прећи у чврсто стање.

На тај начин ствара се и необична пећинска архитектура: сталактити, сталагмити и камене завесе чудесне лепоте. Према условима под којима се ствара, овај пећински накит може имати разне облике. Он може бити у виду тањира, адела, палми, разних животиња итд. Ту спадају и округле куглице, каткад глатке и сјајне, каткад неправилне, беле или обојене. Те куглице су, уствари, бисерна зрнца.

Од капи воде...

Француски стручњак Робер де Жоли, који је проучавао стварање бисера у једној познатој пећини, написао је следеће редове:

„Замислимо дворану или галерију која има висок свод, чији су зидови, под и таваница од кречњака и преко чијег равног пода, после кише, подземна вода нанесе неколико зрна песка. Пошто краткотрајни поточић нестане, у пећину продиру једино капљице, које се цеде с таванице кап по кап. Капљице које падају на зрно песка облажу га својим садржајем, потискујући га помало у земљу. После краћег или дужег времена, услед оваквог потискивања, створиће се у чврстом тлу полулоптасто удубљење. „Кликерчић" постепено расте, а боја његових наслага зависиће од слојева земље кроз које се цеди кишница. Уколико бисер постаје већи, утолико ће и удубљење бивати шире. Оно је увек испуњено водом и, захваљујући механичком дејству капљица које падају с таванице, бисер се у њему стално покреће, тако да није у стању да се стопи с подлогом у којој се налази. Сем тога, бисер је до извесне мере потопљен у води, па ни то не дозвољава његово срашћивање с тлом."

Неправилан бисер

Ако кретање бисерне лоптице почне да онемогућава било каква придошла нечистоћа, ако капи кишнице престану да цуре или промене правац, вода у удубљењу испариће и бисер ће се спојити са лежиштем.

Бисер се образује на разне начине. Он се не ствара увек у кречњачкој подлози, већ и у иловачи и тада је слабијег сјаја. Од тога где и како се ствара зависе и његове одлике.

Сем око зрнца песка — као и код бисерне шкољке — пећински бисер може да се ствара и око комадића кости какве угинуле животиње, око стврднутог груменчића иловаче, а догађа се да се бисерна облога образује и око зрнца самог кречњака. Према томе, облик бисера биће више или мање правилан, што зависи од облика његова језгра.

Откривајући природне законе који владају у овој области, стручњаци су дошли до закључка да је могућно одредити време које је потребно да се формира један овакав пећински накит. Резултати су изненадили и њих саме, јер је установљено да се пећински бисер може створити за неколико месеци или неколико година; понекад је за то потребно више векова, а некад само неколико часова.

„Тулапед" — ново влакно за пуњење душека

„Тулапед" је фабрички назив једног новог влакна којим се пуне душеци и фотеље, а које исто тако одлично служи и за паковање осетљиве робе и прецизних инструмената. Оно се састоји углавном од влакна једне врсте дивљег кактуса, који обилато расте у Мексику. Од ове биљке цепају се влакна и излажу пари, те постају коврџава, а затим се упућују у фабрику. Ту се на топе течном гумом, а затим суше, при чему се нарочитим хемиским поступком гуми даје чврстина. Та гумена превлака и чини овај материјал еластичним и отпорним. Ако се на површину од тридесет квадратних сантиметара оваквог душека стави терет од сто килограма и остави да стоји недељу дана, на душеку се после тога неће приметити никакво улегнуће. Тулапед има још једно преимућство — веома је лак. Влакна кактуса дужа су и лакша од свих других која су досад употребљавана за пуњење меког намештаја и душека.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК СТОЈИЉКО СТОЈИЉКОВИЋ, БЕОГРАД, МАКЕДОНСКА 31. — ИЗДАЈЕ И ШТАМПА „ПОЛИТИКА" ШТАМПАРСКО-ИЗДАВАЧКО ПРЕДУЗЕЋЕ, БЕОГРАД, МАКЕДОНСКА 31. — ТЕКУЋИ РАЧУН БРОЈ 102-Т-82. ПОШТ. ФАХ 124. — ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ: ГОДИШЊА 500, ПОЛУГОДИШЊА 250 ДИНАРА. ЗА ИНОСТРАНСТВО ГОДИШЊА 760, ПОЛУГОДИШЊА 380 ДИНАРА. РУКОПИСИ СЕ НЕ ВРАЋАЈУ.

НАПАД на Таранто

Савезници су добили сигурна обавештења да се главнина италијанске флоте налази у луци Таранту и да одатле не сме да исплови. Због тога су савезници (у овом случају Енглези) одлучили да је нападну у самом њеном гнезду. Пре тога извршене су опсежне припреме. Када је све било готово, акције су почеле. Непријатељ није ни сањао шта му се припрема.

То је било у новембру 1940 године. Савезнички авиони прво су почели да надлетају и фотографишу луку, а затим су фотографије доставили штабу. Кад је прикупљено довољно података, тада су се, једнога дана у предвечерје, од савезничке средоземне флоте издвојили: један носач авиона, четири крстарице и четири разарача и запловили у правцу Таранта. Они су били одређени за сам напад. Око девет часова увече од Таранта су били удаљени 170 миља. Пала је наредба да са носача авиона узлети дванаест апарата и крене у напад. Небо је било облачно, па су четири авиона одустала од напада. Осам авиона продужило је даљи лет. Око десет и по часова увече они су се нашли над луком Таранто, коју је обливала месечина. Светлеће бомбе, које су бачене из авиона, још јаче су обасјале луку. Затим су три торпедна авиона извршила јуриш. Са земље се зачула страховита грмљавина топова. Један авион пада — оборен. Али, остали несмањеном жестином нападају луку и бацају своја торпеда на бојне бродове. Авиони су се вили на 1.300—500 метара изнад бродова, а неки су торпеда бацали и са висине од 100 метара. Непријатељско особље у оба дела луке Таранто (спољни, где су били смештени бојни бродови; и унутрашњи, где су били смештени: крстарице, разарачи и остале јединице) имало је пуне руке посла. Пламен се извијао из резервоара бензина, а јаук сирена злослутно је одјекивао и мешао се са пуцњавом топова и праском торпеда и бомби са авиона. Чим су извршили задатак, авиони су се вратили на свој матични брод „Илустриус".

Али, овим није завршен напад на Таранто. Кратко време после првог напада кренуло је још осам авиона. Два су одмах била оштећена, па је на извршење задатка одлетело шест авиона. Била је поноћ. И они су, као и они из прве партије, засули луку бомбама, напали разна постројења и осули непријатељске бродове торпедима.

После овога савезнички авиони више нису тих дана нападали на Таранто. Ова два напада завршена су 12 новембра 1940 године око 3 часа после пола ноћи. Тада су се авиони друге групе вратили на свој матични брод. Том приликом Италија је изгубила четири бојна брода. Поред тога, претрпела је велику материјалну штету и доживела велики морални пораз, јер ни у рођеној земљи није више била сигурна. А то је био тек почетак страшног Другог светског рата.

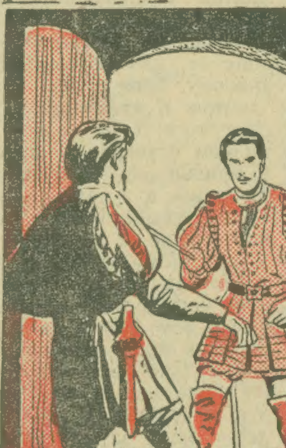
КО СУ БИЛИ МАМЕЛУЦИ?

Мамелук значи на арапском језику роб. Мамелуци су били махом плаћени чланови гарде источних суверена. Прича се да је калифа Ел-Мотасим (833—842) имао 70.000 мамелука. У 13 веку султан Неџеин Един купио је од Монголаца 12.000 турских заробљеника и од њих образовао своју гарду мамелука. Одлични ратници, мамелуце су одиграли важну улогу у Сирији и Египту. Они су имали чак и своју династију, која је владала низ година. Године 1811 вице-краљ Мехмед Али сазвао је мамелуке у једну тврђаву и ту их је поубијао. Тиме се, углавном, завршила њихова историја.

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

Арктик и Антарктик

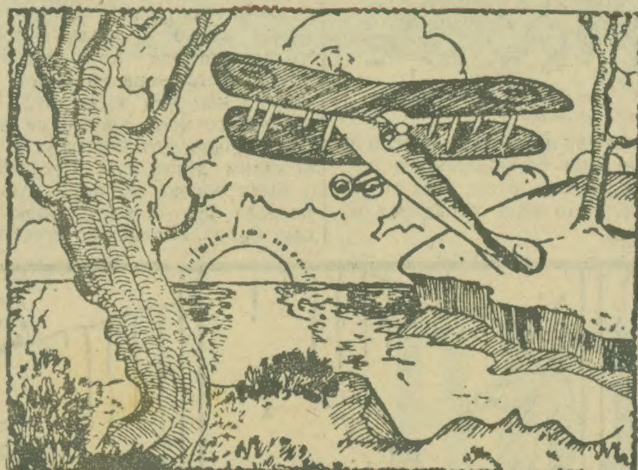
Арктик (од грчке речи арктос, што значи медвед) је међународно име за делове Земље око Северног Пола. Арктик је добио име по сазвежђу Велики Медвед, које се налази у близини небеског Северног

Пола. Он захвата капу (калоту) Земље око Северног Пола све до северног стожерника (66 степени и 30 минута северне ширине). То је, углавном, једна морска котлина која заузима око 18 милиона квадратних километара, а шири се око Северног Пола између континената старог и новог света. Арктику припадају, по мишљењу неких научника, и делови тих континената, али се сада под Арктиком разуме, углавном, само море на северу од континената и острва која се у њему налазе. Другим речима, Арктик обухвата крајеве између северних обала Европе, Азије и Америке. Дубине Арктичког Мора могу износити и до 3.500 метара, а поред острва дубина износи негде и по 200 метара. Арктик је мореузима спојен са светским морима. У овом крају земље влада дуга и тамна зима, која почиње страховитим олујама, због којих се море нагло заледи и добије фантастичне облике. У мају настаје знатно топлије време, јул је најтоплији, у августу се ноћу јавља мраз, а у октобру почиње зима, која сатера оно малобројно становништво у бедна склоништа и колибе од снега. Иначе, поднебље је веома здраво, а ваздух чист и сув. Дрвећа нема, па готово ни грмља. Има нешто лишајева и трава на рубовима арктичког копна и неких острва, док је свуда залеђено и тло и море. Становништво се углавном храни рибом и другим морским животињама.

Антарктик (од грчке речи анти — што значи против, и арктос — што значи медвед, тј. предео земље на супротној страни од сазвежђа Великог Медведа) је континент око Јужног Пола, где је средња температура најтоплијег месеца плус десет степени Целзијусових. Антарктик има у околини плитко море, дубоко око 500 метара и углавном замрзнуто. Он заузима простор од 14 милиона квадратних километара. Највећа висина копна достиже око 4.600 метара. Овде не живе људи. Клима је континентална, без летње топлине. Средња годишња температура је ниска, а ниска је и средња температура лети. По мишљењу неких стручњака Антарктик је права слика Земље из леденог доба. Сав је покривен ледом.

СКРИВАЛИЦА

Авијатичар је добио задатак да испита терен на непријатељској страни. Кад је стигао на одређено место, није могао да нађе ни живе душе. Али, тај предео није био пуст, јер се шест лица сакрило чим се авион појавио на хоризонту Авијатичар није могао да их види. Да ли их ви видите? У сваком случају, прво разгледајте слику са свих страна, па онда дајте одговор.

Који је одговор тачан?

Пупавац је:
планина
птица
биљка
врста направе

Бојелек је:
одећа
долина
суд
воћка

Агрегатно стање је:
хемиски израз
врста ратног стања
банкарски израз
пољопривредни термин

Gaudeamus igitur је:
латинска пословица
стара ђачка песма
бојни узвик
стих једног римског песника

ОДГОВОР:

Пупавац је птица која има шарено перје и дивну ћубу на глави. Кљун му је дуг, танак, благо повијен и зашиљен. Претежно живи на земљи, на пашњацима, где прави и гнездо. Храни се разноврсним инсектима. Врло је користан. Месо му је укусно. Иначе, пупавац је птица селица. Кад је у опасности, прилегне на земљу, рашири реп и крила, те изгледа као шарени лопар.

Бојелек је женски хаљетак. То је врста зубуна који се прави од вунене тканине, затим од чохе или свиле.

Агрегатно стање је хемиски израз, под којим се разуме начин на који су распоређени молекули (делићи) неког тела међу собом.

Gaudeamus igitur је почетак старе познате ђачке песме коју су у старо време певале многе генерације на универзитетима и гимназијама. Ова песма вероватно је постала од старе латинске покајничке песме из 1267 године. Свој данашњи облик добила је 1781 године. Данашње речи написао је неки свештеник К. В. Киндлебен. Мелодија ове песме потиче из времена пре 1717 године.

ЗА МАЛЕ ЦРТАЧЕ

Многи мали цртачи муче се јер не знају шта би цртали, иако имају добру оловку и лепу хартију за цртање. Да не би и даље лупали главу око тога, дајемо им овај цртеж да га прецртају. Није тешко, само треба мало више пажње.

„Фултонова лудорија“ — ПРВИ ПАРОБРОД

Торпедо који видите пред вама напуњен је са осамдесет и пет килограма барута. Причвршћен за њега, као што ћете сад видети, налази се једна врста часовника помоћу кога се одређује време експлозије. А сад ми дозволите да отшрафим затварач и тако ослободим иглу која удара у капислу и пали барут“.

У великој сали за предавања настало је узнемирено комешање. Не примећујући узнемиреност публике, предавач је наставио:

„А сад ћу да навијем часовник... Тако... Видите, госпође и господо, ако бих овај часовник пустио да ради још само десет минута, сви бисмо били разнети на комаде“...

Предавач диже главу са справе коју је приказивао и погледа по сали. У њој није било ни живе душе. Престрављени слушаоци разбегли су се чим је предавач стао да навија своју опасну направу.

Роберт Фултон, како се предавач звао, одмахну главом па и сам напусти празну салу. Он је већ био навикао да људи с неразумевањем, неповерењем и страхом примају његове проналаске, чак и кад се радило о безопасним стварима.

Фултон је имао три године кад му је умро отац. Његова мајка остала је са шесторо деце и без икаквих средстава. У борби за хлеб, она није имала довољно времена да се посвети васпитању своје деце, међу којима је мали Роберт био најтврдоглавији и најнемирнији. Предавања у школи нису му се свиђала и он је, место да седи и учи граматику и историју, читаве дане проводио у ковачким и пушкарским радионицама, којих је било много у његовом родном граду Ланкестеру. Мајстори-пушкари заволели су тог немирног дечака, јер им је он давао нацрте за орнаменте којима су украшавали кундаке својих пушака. „Тај мали је добар цртач и изврстан механичар“ — говорили су они за њега.

Фултон је растао и никако није могао да се одлучи које занимање да изабере. Да ли да постане механичар или сликар? Или, можда, војник? У то време Џорџ Вашингтон водио је велику битку за слободу Америке и сваки војник био му је добродошао. Но, Фултон је био још млад за рат и превише нежна здравља да би могао да издржи ратне напоре. На молбу своје мајке, он одлази у Филаделфију да изучи неки занат. Али, Фултон, дечак немирна духа, није могао дуго да остане на једном месту и на једном занату. Био је златарски шегрт, помоћник неког архитекте и повремено сликар минијатура. Међу минијатурним портретима које је насликао био је и портрет Бенџамина Франклина. Франклин је с благонаклоношћу пратио развој младог уметника и кад му је једног дана Фултон саопштио своју жељу да оде у Енглеску, Франклин му је одговорио: „Имате право, младићу. Енглеска је земља у којој треба да живи један уметник. Америка је сувише млада и још много мора да постигне. Ми немамо времена за мирно уживање у уметничким делима“.

С Франклиновом препоруком, Фултон одлази у Лондон. Под заштитом сликара Бенџамика Веста, његов таленат се брзо развија, тако да су се његове слике два пута појавиле на изложби краљевске академије. Ипак, Фултон није био задовољан. Знао је добро да је његов сликарски дар осредњи и да он никад неће постати велики мајстор. Поред тога, у њему је још било живо сећање на дане које је провео у разним механичарским радионицама, на разне направе које је расклапао и склапао. У Фултону су, као у Леонарду да Винчију, живела два човека: уметник и практичан научник. Због тога је он сваком уметничком остварењу приступао с озбиљношћу и прецизношћу научника, а у науку је уносио страст, одушевљење и уметничко осећање за лепо.

Приликом остварења својих техничких замисли, Фултон је увек ишао одређеним и логичним редом: најпре идеја, затим детаљно проучен нацрт и, најзад, готово дело. Његови први проналасци ређали су се један за другим: машина за предење лана, за плетење дебелих ужади и машина за глачање мермера. Али, сви ти проналасци били су само припрема за његово животно дело: подморницу, торпедо и пароброд. Он је, као и Нобел, веровао да ће подморница и торпедо, та два страшна ратна средства, послужити на добро човечанства јер се ниједна земља неће усудити да почне рат знајући да се то моћно оружје може и против ње употребити. Одушевљен тековинама Француске револуције и њеним слободарским идејама, Фултон одлази у Француску и нуди јој своју подморницу. Но, његову понуду нико није озбиљно примио. Разочаран тим неуспехом, Фултон се потпуно посветио изградњи свог „морског орла“, како је називао свој будући пароброд, за који је тврдио „да ће широки океан претворити у обичан мореуз и од Европе и Америке начинити прве суседе“.

У сарадњи с Робертом Ливингстоном, америчким дипломатом и научником, који му је осигурао материјална средства, Фултон је заиста изградио свог „морског орла“. У пролеће 1803 године пароброд је стајао укотвљен на обали Сене, спреман за прву пловидбу.

Једног јутра, зачуло се ужурбано и нестрпљиво лупање на врата Фултоновог стана. Фултон је скочио из кревета и отворио врата. Пред њим је стајао један задихан лађар, који је дошао да му јави да се његов пароброд распао и потонуо. Проналазач је сместа отрчао на обалу да спасава свој брод и бродске машине. Двадесет и четири часа провео је Фултон у леденој Сени извлачећи остатке свог „морског орла“. Машине су биле неоштећене, али је дрвено корито брода било потпуно уништено. Несрећа се догодила због тога што су гвоздене машине биле сувише тешке за дрвени оклоп и он се под њиховом тежином распао. Спасавајући брод, Фултон је назебао и пао у постељу. Али, чим се придигао од болести, наставио је да ради и 10 августа 1803 године у листу „Журнал де деба“ појавио се чланак о њему и његовом новом пароброду:

„...Последња два до три месеца на крају кеја Шајо (на Сени) могао се видети брод чудног изгледа који има два точка постављена на једној осовини као код двоколица. Иза тих точкова налази се нешто слично великој пећи с огромним димњаком. Прекјуче, у шест часова по подне, проналазач је ставио у покрет свој брод... Имали смо прилику да сат и по посматрамо необичан призор: брод који се по креће помоћу точкова, слично двоколицама. Те точкове, на којима се налазе лопатице, покреће парна машина... Брод је пловио узводно и низводно и прешао је од Ле Бонзона до кеја Шајо. Брод маневрише лако, окреће се лево или десно, пристаје уз кеј и поново се од њега отискује...“

Опет је Фултон понудио свој проналазак француској влади и поново је био одбијен. Французи нису имали поверења у Фултонову „бескорисну играчку“.

Тада Фултон напушта Француску, и то не само из личних, већ и из политичких разлога. За њега, који је у Француску дошао дивећи се слободарским идејама револуције, Наполеоново уздизање на положај првог конзула претстављало је огромно разочарање. „Француска револуција је мртва. Француски народ је место једног деспота добио другог“ — рекао је Фултон напуштајући Француску.

Готово истовремено, вратио се у Америку и Роберт Ливингстон и њих двојица заједнички настављају рад. На свом новом броду, који су назвали „Клермонт“, њих двојица су једног дана, опловили рт код Њујорка и стигли до обале Њу Џерсија. Мада кратко, то је било успешно пробно путовање. Ипак, свет је с неповерењем гледао на „кола која иду по води“ и називао их „Фултонова лудорија“. Један њујоршки новинар, који је желео да својим читаоцима да тачан опис „Фултонове лудорије“, отишао је да изблиза погледа брод. Сутрадан је у свом листу написао: „Тај ружни брод личи на шумску кружну тестеру постављену на сплаву испод кога је запаљена ватра“.

Па ипак, 17 августа 1807 године, дан који је Фултон био одредио за јавну пробну вожњу, обале реке Хадзона биле су препуне радозналог света. „Док смо се отискивали од обале — писао је касније Фултон једном пријатељу — чуо сам многе подругљиве примедбе. Но, потсмехе и поруге сменило је најпре ћутање, а затим бурни узвици и одушевљено пљескање. „Клермонт“ се отиснуо од обале, запловио узводно, престизао један по један брод на весла и остављао их иза себе таквом брзином да је изгледало да се они уопште не крећу, већ да стоје усидрени“.

„Вредност брода тераног паром сада је потпуно доказана“, записао је сутрадан Фултон у свој дневник.

ЕМУ — понос и беда Аустралије

На дну грба Аустралије налази се нацртана трака на којој крупним словима пише: Аустралија. Али, и без тог натписа човек би лако могао да погоди чији је то грб, јер два најупадљивија детаља на њему претстављају животиње које живе само у Аустралији: кенгура и птицу ему.

Ему је, после ноја, највећа птица на свету. Као и ној, она нема крила, али је зато веома добра тркачица: може да трчи брзином од тридесет и пет миља на час. Ему је висок око метар и осамдесет сантиметара, а тежак „само“ педесет килограма. Женка-ему уопште нема материнског инстинкта и не брине се о јајима која снесе. На јајима седи мужјак. Кад се после педесет и четири дана излегу млади, они иду за њим, као пилићи за квочком, све док не одрасту и не буду способни за самосталан живот.

Пре неколико деценија запретила је опасност да ова ретка птица потпуно изумре, па су орнитолози из читавог света похрлили у Аустралију да „уграбе последњи час“ и употпуне своја знања о њој. Но, њихово страховање није се остварило, јер се, необјашњено и сасвим изненада, број птица ему стао нагло повећавати. Штавише, данас их има већ неколико стотина хиљада, тако да претстављају праву напаст. У време кад жита почну да зру, читава јата тих џиновских птица сруче се на житна поља, остављајући иза себе праву пустош. Оне не само да „обрсте“ још недозрело жито, већ својим јаким и тешким ногама потпуно униште стабљике, тако да фармерима не остане ни слама.

Узалуд су земљорадници покушавали да се боре против ових штеточина. Приређивали су праве хајке и постављали клопке. Покушали су да их се ослободе и на тај начин што су разним хемикалијама прскали своје њиве. Али, нису успели. Чак и напади читавих чета фармера наоружаних машинским пушкама на јата емуа остали су без резултата, јер, иако велике, ове птице су због своје брзине веома несигурна мета.

Последњи покушај очајних фармера јесте жичана ограда висока два метра, а дуга око 150 километара. Она се, као какав затворски зид, сада диже око пешчане равнице, у којој живи највећи део ових птица. Колико ће овај покушај одбране успети, видеће се тек пред идућу жетву.

МАЛЕ ЗАНИМЉИВОСТИ

Планине које се помињу у историским причањима

Међу многобројним планинама не мали број везан је за ову или ону легенду. Дајемо вам неколико карактеристичних појединости о неким од тих планина надајући се да ћете се брзо и лако сетити о којим планинама је реч. На тај начин обновићете и своје знање...

1) Према народној песми у овој планини преминуо је Краљевић Марко. Ова планина се простире у македонском приморју 40 километара у дужину правцем од југозапада према североистоку, недалеко од ушћа реке Струме и језера Тахина на истоку, непосредно над Јегејским Морем. Ова планина грчки се зове Пангеј и тачно одговара опису планине у којој је умро Краљевић Марко.

2) Старина Новак се помиње у вези са овом планином, која се налази у Босни. То је гломазна црна маса скоро потпуно изолована са неколико врло окомитих висова (највећа висина 1.629 метара). Кроз ову планину не протиче ниједна велика река, а није управљена ни према којој већој долини. Пуна је сувих вртача. Велики део је пошумљен и зато је некада и била погодна за склониште хајдука. Ова планина је врло популарна због тога што се спомиње у народним песмама.

3) Планина у Источној Србији, коју народна песма помиње због лековитог биља. Налази се између река Дунава, Голубињске, Велике и Слатинске Реке. Главни су врхови, који се дижу из самог Дунава, Велики и Мали Штрбац (800 и 600 метара).

Одговор: 1) Урвина Планина. — 2) Романија. — 3) Мироч.

НЕСАГОРИВЕ ПАМУЧНЕ ТКАНИНЕ

После вишегодишњег испитивања, стручњацима је пошло за руком да добију нова памучна влакна, по квалитету много боља од досадашњих. Једно од њих, названо ТХПЦ, отпорно је према ватри. Тканине израђене од њега подесне су за завесе, декорације и пресвлачење намештаја, као и за рубље, јер и после дужег прања задржавају ову своју особину. Друго влакно начињено је тако да тканина изаткана од њега уопште не пропушта воду. Веома корисно је и ново памучно влакно које се у води раздваја у више конаца. Оно је првенствено намењено кројачима за прошивање, а употребиће се и за ткање карираних и сличних материја.

СНОПОВИ

Многи од вас били су у току лета на њиви па су видели и жито у сноповима. За оне који тамо нису били дајемо слику снопова. Нека покушају да нацртају сличан цртеж, а за то је потребно, поред прибора за цртање, само мало стрпљења и добре воље.

За десет дана — девет јаја

Институт за електрична истраживања у Ридингу натерао је кокошке да „раде“ у две смене. Све су се оне излегле из инкубатора, на свет их је извела вештачка светлост и под њом оне живе све до смрти, тако да природну, сунчеву светлост уопште не познају. Кад одрасту, упућују их у „фабрику јаја“, где се крећу у простору ограђеном жицом, са дебелом подлогом од сламе и увек под вештачком светлошћу. Кад се светлост угаси, онда се оне као на команду повлаче у „одмаралиште“, а у ограђени простор улази друга смена.

Погрешно је мислити да првој смени дозвољавају да слатко спава: њих шест пута, са прекидима од по 40 минута, зрачи рефлектор од 1500 вати и тада оне, уплашене, снесу јаје. Оваквим зрачењем постигло се да свака кокошка у току десет дана снесе по девет комада јаја.

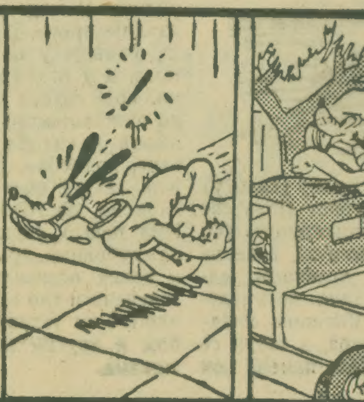
ПЛУТОН ВОЛИ МЕСО

ЂАЦИ ВЕЛИКЕ ШКОЛЕ

у време Првог устанка

Седели су на скромним сламним столицама, поређаним уза зид. На коленима су држали хартију и бележили оно што су им наставници говорили. Нису учили из књига, већ из тих својих забележака Ако је реч о скриптама, онда су то свакако била прва скрипта која су настала у Србији. Наставници су своје лекције говорили полагано, да би слушаоци могли што више забележити. Један рукопис ових бележака налазио се до прошлог рата у Народној библиотеци у Београду. На старинској, чврстој, беличастој хартији, исписаној лепим и читким словима, низала су се предавања из државног права. Места која је требало боље упамтити била су подвучена мастилом, а на првој страни рукописа писало је: Штудије из Велике школе Карађорђевог времена. Но, Народна библиотека изгорела је са свим својим културним благом, па је тако у неповрат нестао и овај једини примерак првих ђачких скрипта у Србији.

Устаничка Велика школа свечано је отворена 1 септембра 1808 године. На свечаности, којој су присуствовали сви чланови Правитељствујушчег совјета, говорио је Доситеј Обрадовић. Његов говор, пун лелих просветитељских мисли, снажно је деловао на присутне, нарочито на окупљене младиће, који су уједно били први ђаци Велике школе. Њих тада, у првој години, није било много — свега двадесетак. Међу њима налазио се и Вук Стефановић, тек доцније, као књижевник, назван Караџић, но школу је због болести морао убрзо да напусти.

Један од ђака Велике школе, Лазар Арсенијевић-Баталака, писац „Историје српског устанка", каже: „Никаквог писаног устројства ова Велика школа није имала. Љубав к отаџбини и потреба земаљска написале су штатут за ову школу у глави правитељства и у души и срцу професора". У школу су примани само младићи који већ знају прилично читати, писати и рачунати, да би могли да прате предавања. Били су различитих година. Док је Вук, например, имао тада 21 годину, Лазар Арсенијевић је имао 14, а било је ђака и старијих од Вука. Но, ипак се пазило да не буду „сувише матори", јер такви, каже се на једном месту, могу да буду кориснији на другом пољу, а притом се свакако мислило на војне послове.

Према замисли оснивача Велике школе, требало је да постоје три течаја, па су и предмети распоређени по течајевима. Главну групу предмета сачињавале су општа историја и географија, а затим правне науке, као што је државно право и „начин суђења криминалног". Али, било је и других предмета: рачуница, основи физике, стилистика („како се пишу писма свакојака"), а већ од прве године учио се немачки језик. Испрва је једини наставник био Иван Југовић, пре оснивања школе секретар Совјета. Но, како је растао број ђака и отварали се нови течајеви, повећавао се и број наставника. Једно време био је професор на Великој школи и Сима Милутиновић Сарајлија, иначе писар у Совјету.

Устаничка Србија била је велики ратни логор. Ратне потребе биле су изнад свега и све је у земљи зависило од стања на бојиштима, па тако и рад у Великој школи. После пропасти на Каменици (1809), распуштена је школа и одраслији ђаци отишли су на бојишта. Перо и хартију требало је заменити пушком и мачем. Тада је у Београду по дућанима скупљена сва хартија да би се у њу завијали фишеци. И оно мало књига што је било у Великој школи употребљено је у исту сврху, а с барутом су на многим странама Србије гореле и ђачке забелешке.

После Каменице, кад је устаницима успело да на свим бојиштима зауставе непријатеља, Велика школа је поново отворена. Повећао се и број ђака. Сад их је било око четрдесет и младићи су опет прионули уз књиге. Будући да је дотадања зграда за толике ђаке била претесна, Совјет је купио нову, пространију. Она још и данас постоји; сада је у њу смештен Музеј Доситеја и Вука. Велика школа почела је рад с обновљеним снагама, али многих од њених старих ђака више није било у њој. Неки су погинули у бојевима, а други, опет, постали војне старешине и војводе, замењујући тако своје погинуле очеве и рођаке.

О томе како су живели ђаци Велике школе у Београду — „какве Срби никад до онда нигдје нису имали" — има понешто забележено у мемоарима савременика. Код тих сељачких младића, који дотле нису чули ни за какву другу књигу сем за буквар и часловац и сматрали да је то сва наука овог света, развила се велика љубав према школи и учењу. Нарочито су волели историју и настојали су да се угледају на њене светле примере. „Они никад без великог усхићења нису могли говорити о Атињанима Аристиду, Темистоклу, о Сократу и законодавцу атинском Солону". Јунаци старог света који су жртвовали своје животе за слободу отаџбине постали су идеали ђака устаничке Велике школе. Они су се дивили спартанском хероју Леониди и римскоме Муцију Сцеволи, па су међусобно понадевали њихова имена. А многи од тих ђака и завршио је свој живот јуначком смрћу у последњој одбрани отаџбине, 1813 године.

За време трајања наставе у Великој школи било је и разних приредаба. То су била ђачка такмичења у „фехтовању", мачевању и гађању из ватреног оружја. Мачевање и „егзерцир с пушком" били су школски предмети. Оружје су ђаци добијали из војних арсенала београдске тврђаве. Ђак Велике школе био је и слепи гуслар Ђура Милутиновић, за време кнеза Милоша врло популарна личност старог Београда, а у Првом устанку најпоузданији устанички „књигоноша" (курир). У својим мемоарима он казује како су једном позвани сви учесници да покажу вештину у певању. Победу однесе један Ваљевац, који је „тако певао да су јечали бедеми београдске тврђаве". Потом се опробаше ђаци гуслари, а њих је био приличан број. На свечаним прославама дана ослобођења Београда учествовали су и ђаци певањем и гуслањем.

Однос ђака према наставницима био је пун поштовања. „Они су с највишим страхопоштовањем и истинитом љубављу према професорима својим стојали". Кад је умро професор Велике школе Лазар Војиновић, „ниједног ђака није било који га најискреније није оплакао". Један ђак одржао му је посмртно слово „и неколико се пута јецањем од плача загушивао док речено слово није изговорио".

Колико је устаничка омладина с Велике школе заволела науку и просвету, врло дирљиво слика њен последњи заједнички скуп у судбоносно лето 1813 године. Тада је школа распуштена и ђаци су се скупили да би се опростили и од школе и од наставника. Тужно је то било, „да би и гора плакала акамоли другови". Растајући се, ђаци су дали реч да ће се опет видети у својој школи. Али, ускоро је и устаничка Србија, носећи се десет година с надмоћнијим непријатељем, пала пред његовом најсилнијом најездом...

ЗАНИМЉИВ НАЧИН ЛОВА

у прашумама Јужне Америке

Дивљач и ловни предели Јужне Америке нису толико важни за светске ловце какви су например афричка џунгла и степе, али су зато занимљиви због начина лова. Лов у Јужној Америци познат је одавно. Још старе Инке приређивале су хајке, у којима су учествовале хиљаде људи, и ловиле ламе и друге животиње. Има више начина како се лови дивљач, али је најзанимљивији помоћу ласа, који баца коњаник на звер. Помоћу ласа лове се разне животиње, па и јагуар, та најопаснија америчка звер. Коњаник се примакне што ближе јагуару, затим вешто баци ласо које на једном крају има омчу и звер остаје немоћна јер је притегнута омча гуши. Ловац после с њом може да ради шта хоће.

Јагуар је иначе звер која спада у род мачака. Сличан је афричком леопарду, али није витак као он. Јагуар живи у Средњој и Јужној Америци (Парагвај и Уругвај). По телу има веће пеге од леопарда. Оне имају облик звезде, а у средини сваке звезде налази се по једна или две тачке. Јагуар може бити дуг више од два и по метра, од чега на реп отпада више од пола метра. Највише живи у шумама, и то крај река. Веома се вешто пуже по дрвећу и плива по води, напада стоку, а и човека. Зато што је најкрволочнија и најопаснија звер Америке, неки га називају и америчким тигром.

ЖИВОТ НА МИНУС 50

Пре десетак година у једној дрогерији у Фербанксу, на Аљасци, избио је пожар. Ватра се нагло ширила, јер је у магацинима дрогерије било много чистог алкохола и других запаљивих хемикалија. Чим је пожар избио, на високом торњу ватрогасне станице зазвонило је звоно за узбуну. Пет минута доцније ватрогасци су били на месту пожара. Али, и поред њихове брзине и труда, ватра је уништила не само дрогерију већ и две суседне зграде. Тога дана температура у Фербанксу била је минус 51 Целзијусов степен. Млазеви воде из ватрогасних шмркова ледили су се у ваздуху и не допревши до запаљене зграде.

Тако ниске температуре нису ретке на Аљасци и другим пределима који задиру у арктички појас. Кад оне наступе, живот у насељима на далеком северу потпуно замре. Иако су становници ових насеља навикли на хладноћу, нормалан живот једног насеља као целине може да тече само до температуре од минус 35 степени. Кад температура падне испод те границе, људи се затварају у куће и чекају топлије дане. Не одлазе ни код првих суседа, јер би се и за такву посету морали облачити као за праву поларну експедицију. Чак и искусни трапери и истраживачи арктичких предела не удаљавају се сувише од својих пребивалишта. Само их љута глад може натерати да крену до најближе насеобине. Сваки саобраћај моторним возилима престаје, јер се гуме ломе као да су од стакла, а морска и речна пристаништа потпуно су залеђена. Ни машине нису поштеђене од мраза, па чак ни ватрено оружје, јер се маст за подмазивање мрзне у њима.

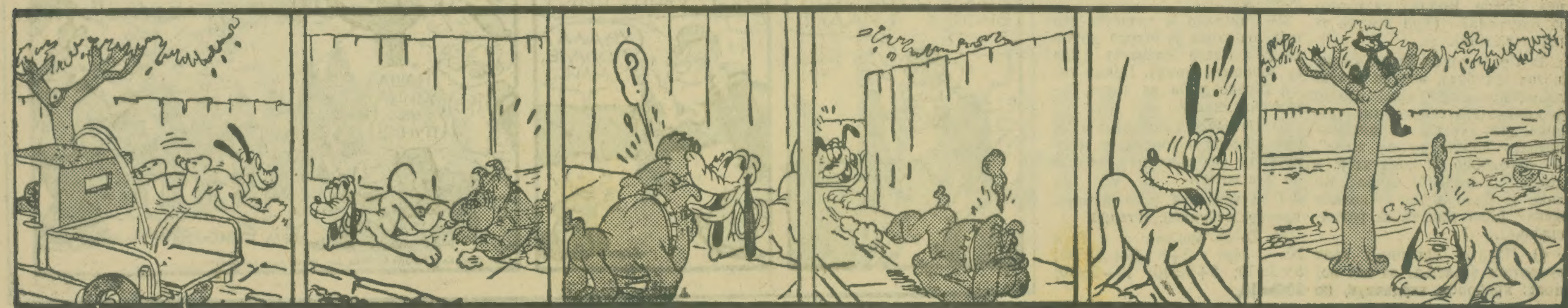
Ипак, најстрашније од свега је дејство хладноће на људски организам. На температури од минус педесет степени човек не сме да додирне метал а да се не изложи опасности да на њему остави комад своје сопствене коже. Сваки покрет и корак морају бити добро прорачунати, пошто се зачас може догодити нека несрећа.

Пете Мас, пореклом Холанђанин, провео је на северу Канаде готово читав живот. Он је лако подносио хладноћу. Био је навикао да се од раног пролећа па све до зиме сваког јутра купа у леденој реци. Кад би зима стегла и река се заледила, он би и тада, без обзира на ниску температуру, бос и без одела истрчао из своје колибе, истрљао се снегом по читавом телу, а затим се неколико тренутака ваљао по снежним наносима. Његовом другу, који је заједно с њим становао, била су досадила та Масова „снежна купања". Једног јутра, кад је Мас као и обично истрчао напоље, он је закључао врата. Пошто се одређено време „купао" у снегу, Мас је пошао натраг у колибу. Нашавши врата закључана, он је онако босоног и без одела, отрчао до споредног улаза. Међутим, за то кратко време које му је било потребно да претрчи од једног улаза до другог, промрзла су му оба стопала, и то тако јако да целе зиме није могао да изиђе из куће.

Поларна ноћ је следећи непријатељ становника арктичких области. Али, док ниска температура претставља опасност за физичко здравље и опстанак, сива светлост дуге поларне ноћи може понекад разорно да делује на психу. Људи наједном постају или сувише брбљиви или сувише ћутљиви. Често се догађа и то да два добра пријатеља више не могу да подносе један другога. Ловци у арктичким пределима знају то из искуства и због тога многи од њих проводе зимске месеце потпуно сами. Јер, кад је човек на северу сам, он је приморан да читав дан проведе у раду да би могао да опстане, тако да му не остаје много времена за размишљање. Поред тога, може да легне кад му се спава, да једе кад је гладан, без обзира да ли је време обеда или не, да мисли гласно, да пева, а да му због тога нико не приговори.

За време поларних ноћи људи су себичнији, љубоморнији и грубљи него у обичним приликама. Једном је неки залутали истраживач Арктика наишао на колибу два трапера, иначе два нераздвојна друга, који пуне четири недеље нису између себе проговорили ниједне једине речи. Узрок свађи била је поларна ноћ, уствари нервна пренадраженост која се због ње јавља.

Чак и Ескими, иако рођени и одрасли на северу, тешко подносе сиву полутаму поларне ноћи и многи од њих оболевају од такозваног „пролазног лудила". Истраживачи су често били сведоци изненадних напада „пролазног лудила" код Ескима који су им служили као водичи. Без икаквог видљивог узрока, Еским би почињао да виче, цичи, млатара рукама и да се у трку удаљава од логора. После кратког времена вратио би се у логор миран, прибран и уморан, не помињући ниједном речи свој необични поступак.

СМЕЛИ АВИЈАТИЧАРИ ПРЕ 40 ГОДИНА

Данас: редовна авионска служба може пребацити путнике 3.000 миља далеко за 12 часова, и то се сматра као нешто сасвим обично.

Године 1910: лорд Нортклиф изазвао је праву сензацију нудећи 10.000 фунти оном авијатичару који први прелети растојање између Лондона и Манчестра.

Летење је тада било још у повоју; опасна забава за смеле пионире ваздухопловства. Већина од њих били су Французи, али међу њима био је и један Енглез, Клод Грахам Вајт, стар 31 годину. Научио је да лети у Паризу годину дана пре тога. И решио се да окуша срећу.

Узлетео је у рану зору, у суботу 23 априла, са једне пољане у Вомвуд Скрабсу. Летео је већ око два сата, а тада је изненада дунуо ветар. Није то била никаква олуја; пре би се могло назвати поветарцем. Али, и то је премашивало снагу тадањих авиона. Вајт је морао да се спусти у Личфилду, пошто је превалио око две трећине пута до Манчестра.

Услови за вечерње летење нису били повољни, па је Вајт одлучио да лет настави тек ујутру. Кад је следећег дана дошао до места где се налазио његов авион, дочекао га је тужан призор. Ноћни ветрови отргнули су апарат са места где је био учвршћен и сломили му једно крило. На летење није се могло ни мислити. Морао се вратити у Лондон ради оправке.

Механичари су радили дању и ноћу, и у среду 27 априла авион је опет био спреман да узлети. Но, време није било повољно, па је Вајт решио да лет одложи до сутра. Па ипак, није га одложио.

Тог истог дана, још један авијатичар спремао се да полети за Манчестар. Био је то Луј Паулхан, 28-годишњи Француз, који је прешао Канал да би се такмичио за Нортклифову награду. Стигао је на аеродром Хендон са спакованим авионом. У три по подне био је спреман за лет, а у пет часова и 21 минут, и поред неповољног времена, узлетео је. Летео је нешто мање од три часа и прешао без спуштања 117 миља, што је био значајан успех у то време. Стигао је у Личфилд на преноћиште.

Пола сата пошто је Паулхан узлетео, Вајт је чуо о томе. Зато је променио своју одлуку и решио се да одмах пође.

Узлетео је у 6.30 часова и стигао у Роад, 60 миља од Лондона, кад је мрак већ био покрио земљу. Месни лекар му је понудио гостопримство и он је отишао да се одмори. Но, на вест да је Паулхан стигао у Личфилд, Вајт је решио да лети ноћу, како би престигао Француза.

Новинари, који су га пратили у тркачким колима, били су згранути.

— Али, ко је видео да се лети ноћу! То је лудост! Причекајте док се мало раздани! — падали су многобројни савети.

Данас нам то може изгледати чудно, али пре готово пола века покушати ноћни лет на примитивном француском биплану од 50 коњских снага била је заиста луда смелост.

Вајт је ипак остао при своме. У два часа ујутру појавио се обучен у своје кожно летачко одело.

Месец је био скривен иза црних облака и људи се нису могли распознати на пет метара даљине. Маса света окупљена на пољани одушевљено је клицала кад се смели пилот попео у авион. Дувао је лак ветар, а ситне капи кише падале су на лица оних који су забринуто гледали у небо.

Са свог седишта пилот је напрегнуто гледао ред светиљки дуж железничке пруге које су имале да му послуже као водич. Тада се поздравио с мајком и сестром и махнуо руком окупљеном свету.

Узлетео је тачно у три часа. Владао је још потпун мрак. А он је имао да пролети између телеграфских стубова, железничког моста, високих ограда и дрвећа.

Наједном, гледаоцима је застао дах у грудима. Избацујући варнице из свог димњака, на насипу се појавила локомотива, тешко вукући вагоне за собом. Да ли ће Вајт ударити у њу? Недоумица је кратко трајала, Ево, авион се дигао, неко време као да је лебдео над композицијом, а онда се изгубио у правцу Манчестра.

Гледаоци су се разилазили живо расправљајући.

— Настрадаће, — било је готово једнодушно мишљење.

Ни Паулхан није чекао зору. Устао је већ у 2.30 и отишао до поља где је лежао његов биплан. Била су четири ујутру кад се машина дигла са земље и прво пошла према северу, у намери да избегне телеграфске стубове, а затим се окренула налево, направила круг од пола миље у пречнику и тек онда узела правац према Манчестру.

И тада, умало није дошло до несреће. Летећи изнад самих кровова кућа, Паулхан је сломио највише гране неколико брестова, али је изванредним напором успео да се извуче.

Маса света која је већ сатима чекала у Манчестру постајала је већ нестрпљива. Наједном, из даљине се зачуо слаб звук мотора. Људи су живнули.

Летећи на висини од 150 метара, Паулхан је гледао како се под њим комеша људска маса која је одушевљено клицала и дизала руке према њему.

Биплан је направио полукруг изнад пољане и спустио се тачно усред ње, као птица лако. Било је 5.32 часова, што значи да је пут од 185 миља од Лондона прешао за 4 часа и 2 минута. „Последње 24 миље прешао је тачно за 24 минута и побегао је парном коњу", — писао је дописник „Дејли мела" који је путовао специјалним возом за Манчестар.

Док је узбуђени Паулхан примао честитања, његов супарник Вајт, сав очајан, стајао је крај свог авиона на једној пустој пољани близу Полеворта, на коју је морао да се спусти. Ни овог пута није имао среће. Пре но што је отклонио квар на мотору, стигла је вест да је Паулхан већ добио награду.

Вајт је морао да се врати. Али је ипак са трипут „ура" поздравио успех свог ривала.

ВЕРОВАЛИ или не...

ЗБОГ СВОЈЕ БРЗИНЕ — БАЧЕНА У СТАРО ГВОЖЂЕ

Локомотива „Муња", произведена 1849 године у Шененстеду, у Америци, употребљена је свега једном, а одмах затим повучена је из саобраћаја.

Локомотива је била тешка петнаест тона, могла је да вуче осам натоварених вагона, а кретала се брзином од 74 километра на час. Међутим, баш због те брзине, огромне за оно време, постојала је опасност да се шине под локомотивом распрсну. Због тога је „Муња", најбржа и најјача локомотива из средине 19 века, била бачена у старо гвожђе.

ДА БИ ДОКАЗАО НЕВИНОСТ...

Да би стигао на једно суђење и доказао да је невин, Енглез Џон Невисон прешао је 1676 године на коњу око 380 километара, и то за свега петнаест часова. Невисон је јахао без одмора и на свом дугом путу променио је десет коња.

„БИСЕРНО" КРЕЧЕЊЕ

Године 1450 кречила се мошеја Моти Гумбаз у Бијапуру, у Индији. У близини те мошеје становао је неки човек на кога се посумњало да је од једног трговца драгуљима украо велику количину бисера, што је уосталом и било тачно. Кад је крадљивчева жена дознала да трговац сумња на њеног мужа, она је, да би уништила очигледни доказ и тако спасла мужа, иступала девет килограма украдених бисера и кришом

усула прах у креч спремљен за бељење мошеје. Тако је мошеја Моти Гумбаз окречена кречом у коме је било девет килограма скупоцених бисера.

РАЗМИСЛИТЕ, ПА РЕЦИТЕ

Проверите да ли сте у стању да за одређено време одговорите на ова питања:

1) У време „златне грознице" на Аљасци, два копача су се уортачила и накупила толико злата да су од њега направили једанаест куглица. Пет куглица имало је полупречнике од 1 см, четири куглице од 2, једна од 3 и једна од четири сантиметра. Како су њих двојица поделили све то злато на равне делове — не ломећи куглице? (Четири минута за размишљање).

2) Два пријатеља, Петар и Марко, радо су играла шаха. Једнога дана одиграли су низ партија и свака изгубљена партија плаћала се динар. Три су биле реми, док су све остале завршене матом. Марко је добио шест партија, али је ипак морао да плати Петру пет динара. Колико су партија одиграли? (Три минута за размишљање).

3) Пре но што ће да крене, возач аутобуса, водећи рачуна да не претовари кола, упитао је кондуктера колико има путника. „На сваког мушкарца-путника долазе по две жене", — одговорио је кондуктер, и додао: „Укупно 41 особа". Колико је било људи а колико жена? (Два минута за размишљање).

4) Нађите опозицију (реч супротног значења) за ове појмове: храброст, тврдичлук, поштовање, обиље, шкрто. (По један минут за размишљање).

5) Четири броја кад се саберу дају збир 45. Кад најмањи од та четири броја помножите са два, оном наредном додате два, па од следећег одузмете два, а највећи поделите са два — добијате увек исти резултат. Који су то бројеви? (Три минута за размишљање).

ОДГОВОРИ

1) Један копач узео је куглицу од четири сантиметра у полупречнику, а онај други све остале. Запремине куглица односе се као кубови њихових полупречника. Према томе: $4^3=5\times1^3+4\times2^3+1\times3^3$. Куглица с полупречником од четири сантиметра има запремину колико све остале заједно.

2) Одиграно је двадесет партија, од којих је Марко добио шест, а Петар једанаест. (Три су завршене реми). Према томе, Марко мора да плати Петру пет динара.

3) Петнаест мушкараца и 26 жена. Возач и кондуктер нису путници (на њих не долазе по две жене).

4) Кукавичлук, расипништво, презир, оскудица, штедро.

5) То су бројеви: 5, 8, 12 и 20. Јер: 5+8+12+20=45; 5×2=10; 8+2=10; 12—2=10; 20:2=10.

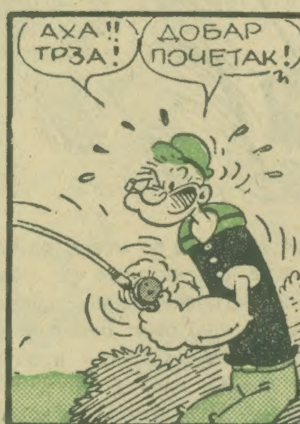

ЧИЈИ ЈЕ ОВО ЖИВОТОПИС?

Овде ћемо вам дати животопис једног нашег старог писца.

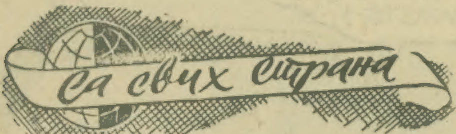
Он се родио у Будви, у Боци Которској, 1824 године. Развијао се потпуно самостално. Прво је био општински секретар у своме родном месту, а 1861 постао је посланик у Далматинском сабору и одао се политици. Умро је у Бечу 1878 године.

Да ли сте сетили о коме је реч? Ако нисте читајте даље.

У почетку је читао италијанске писце, а кад је упознао збирку народних песама Вука Караџића у њему се пробудила љубав за народни језик и народну књижевност. После тога шаље чланке разним књижевним часописима, у којима описује народне обичаје у Боци; затим преводи у народном стиху Хорација, Дантеа и Ариоста. Написао је и спев „Бој на Вису“ (1866 године). Он се, како сам вели, „с муком спутио на оригиналност“. Крајем шездесетих година пише приповетке из бокељског и црногорског живота, и тај посао не напушта до смрти. Године 1875 изишле су његове „Приповијести црногорске и приморске“ латиницом, а годину дана доцније ћирилицом. Године 1902 и 1903 Српска књижевна задруга издала му је дело „Причања Вука Дојчевића“. Од Вука Караџића примио је љубав за народни живот, за народне умотворине и за чист народни језик. Он описује народне обичаје. Његове приповетке су епски широке и течне, имају миран ток причања, једар и живописан стил, зачињене су пословицама и изрекама, а писане свежим и богатим народним језиком.

Ако се нисте сетили о коме је реч, дајемо вам одговор.

(Стјепан Митров Љубиша — printed upside down)

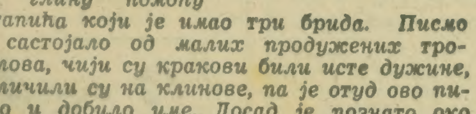

КЛИНАСТО ПИСМО

Пре пет-шест хиљада година на територији данашње Месопотамије почело је да се развија такозвано клинасто писмо, којим се у Старом веку служило више народа: Вавилонци, Хетити, Семити, Персијанци, Арменци, Сумерци итд. Свој већи развој ово писмо је доживело четири хиљаде година пре наше ере, а развило се из сликовног писма старих Сумераца. Слова клинастог писма уписивана су у меку глину помоћу штапића који је имао три брида. Писмо се састојало од малих продужених троуглова, чији су кракови били исте дужине, а личили су на клинове, па је отуд ово писмо и добило име. Досад је познато око 20 000 разних знакова. Неки знаци претстављају слова, неки слогове, а неки читаве речи. Клинастим писмом исписани су многи споменици старих народа предње Азије. Њиме су описана разна дела из живота тих народа. Пред сам почетак наше ере, ово писмо је заборављено. Векови су прошли док су га људи одгонетнули. Чињени су многи покушаји, али је први у томе унеколико успео Немац Керстен Нибур 1765 године, кад је испитивао рушевине Персеполиса, старе персиске престонице. Ово писмо потпуно је одгонетнуо 1802 немачки филолог Гротенфелд.

КАКО СЕ ПОЗНАЈЕ СВЕЖА РИБА

Познато је да све домаћице пазе на то да је храна свежа, а нарочито много пажње обраћају на рибу. Има више начина како се познаје која је риба свежа а која не — без обзира да ли је она жива или мртва. Свежа риба има бистре очи, месо јој мирише на свежину, не заудара на трулеж, а кад се притисне прстом осећа се да јој је месо чврсто и једро. Шкрге су јој, што је нарочито важно, јако црвене.

Кад се притисне месо свеже рибе и кад се прст дигне, оно се брзо исправи. Код устајале рибе месо је мекано, после притиска удубљење остаје, шкрге су бледе, а кад се вади изнутрица месо се цепа, искачу ребра из њега итд. Код свеже рибе унутрашњост је чврста и остаје неоштећена после вађења изнутрице.

СТАРА НАПРАВА ЗА ЧЕШАЊЕ

У старо време људи су имали једну нарочиту направу којом су се чешали, а која се називала разним именима: чешаљка, калуђерица, старица, попадија итд. Ова направа употребљавала се нарочито за чешање леђа, која се не могу лако руком дохватити. Обично се правила од дрвета, а понекад од кости и метала. Дуга је била пола метра. Имала је танак, дуг држак, чији је један крај био округао и изрецкан. Направа би се гурнула иза врата и тако су се леђа могла лако чешати. Била је позната многим народима Азије и Америке. Из предње Азије прешла је на Балкан, а одатле даље у Европу.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

ТЕРМОМЕТАР ЗА МЕРЕЊЕ АПЕТИТА

Одавно је примећено да гладан човек има утисак да му је хладно, а понекипут обузима га чак и лака дрхтавица. Сад су лекари утврдили да овај осећај није никакво уображење, него да је унутрашња температура желуца, која је нормално за два до три степена виша од температуре уста, код гладног човека нижа од ове. Али, чим он нешто поједе температура желуца порасте. У последње време, помоћу нарочитих сићушних термометара, који се прогутају, врше се безболна мерења температуре желуца, па према томе и степена глади. Ово је нарочито важно код оних болести код којих је осећај глади варљив.

„ТАЈНА“ СТУБА КОЈИ НЕ РЂА

У Делхију, у Индији, постоји већ преко 1.500 година један гвоздени стуб који је дуго био тајна за научнике. Иако толико векова стоји на отвореном простору, он није нимало зарђао. Сад је та „тајна“ решена. Гвоздени стуб остао је без рђе не захваљујући материјалу од кога је начињен, већ изванредно сувој клими која тамо влада. До рђања долази тек онда кад у ваздуху има преко 70% влаге, а таквих дана у Делхију има у току године врло мало.

ЛАК НАЧИН ИСТОВАРА РИБЕ

Данас се у великим лукама употребљава нарочити уређај за истовар рибе из рибарских бродова. Тај уређај сличан је обичном усисачу прашине. Широка гумена цев завуче се у брод и за неколико минута „усиса“ из њега све рибе, док је раније људима с лопатама било потребно више часова рада. На тај начин бродови проводе мање времена на истовару, а више на мору, у лову.

ЗАШТО СЕ ЉУДИ ГОЈЕ

На основу најновијих истраживања, изгледа да до гојазности долази из више узрока, од којих је најглавнији — неправилно функционисање мозга. Познато је да су извесне ћелије у мозгу које регулишу апетит веома осетљиве на проценат шећера у крви. Чим тај проценат падне испод одређене границе, човек осећа глад и тражи да једе; а чим се проценат шећера повећа, осећај глади престаје. Кад те ћелије не функционишу како треба, тј. нису више довољно осетљиве, онда и мерило за одређивање потребне количине хране није добро, те многи људи много више једу но што им је потребно.

СУВ ШАМПАЊ И СЛИКАРСКЕ ЧЕТКИЦЕ ОД ПЕРЈА

Неким француским предузећима успело је да за потребе војске добију сируп од белог вина. То је жућкаста маса која се дели војницима у пилулама. Ако се пилула стави у чашу воде, добија се бело вино, а ако вода има у себи ваздушних мехурића, добиће се пенушаво вино.

У последње време стручњацима је успело да кокошије перје искористе за прављење сликарских четкица, које успешно замењују четкице прављене од длаке кинеских свиња.

ГЕРМАНИЈУМ ИЗ БИЉАКА

Германијум, веома редак метал, може се, по мишљењу др Ханса Браухлија, добити и из биљака које расту на местима где у подземним водама има германијума. Биљке упијају са соковима и приличан део германијума. Кад је Браухли сагорео ове биљке, нашао је у њиховом пепелу око 5% овог метала. Иако је то врло слаба концентрација, он мисли да би се експлоатација исплатила.

ПОКРЕТНЕ ТЕЛЕГРАФСКЕ СТАНИЦЕ

У неким земљама већ се врше пробе са покретним телеграфским станицама, у циљу да се убрза предаја телеграма, нарочито у предграђима. Кад у главну пошту стигне телеграм, из ње одмах путем радија позову покретну станицу, која у аутомобилу кружи улицама, и то ону која је најближа примаоцу. Док кола стигну на означену адресу, телеграм је већ написан и одмах се предаје.

КО ЈЕ ПРВИ УПОТРЕБИО ВОДЕНУ ПАРУ ЗА ГРЕЈАЊЕ

Познато је да се многи станови загревају помоћу водене паре. Године 1874 Џемс Ват је први употребио водену пару за загревање. Али, тек од прве половине прошлог века она се практично употребљава.

„ЕЛЕКТРИЧНЕ“ ЧАРАПЕ

За рибаре, ловце и љубитеље зимских спортова израђене су чарапе које се загревају помоћу електричне струје. Кроз чарапе су проткане танке жице, нарочито на петама и прстима, које загревају ноге. Потребна енергија добија се из једне батерије од шест волти, која се носи за појасом.

НАЈРАШИРЕНИЈА БОЛЕСТ НА СВЕТУ

Маларија је најраширенија болест на свету. По мишљењу стручњака, у целом свету има око 800 милиона људи који болују од маларије, а сваке године умире од маларије 2 до 3 милиона људи.

ПОКРЕТНЕ ПРОДАВНИЦЕ АВИОНСКИХ КАРАТА

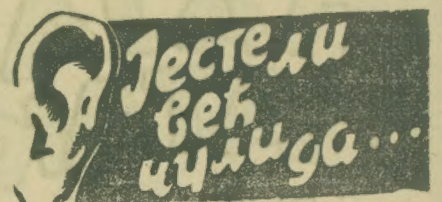
У Лос Анђелосу и Сан Франциску уведене су покретне продавнице авионских карата. Нарочити аутомобили круже улицама града и њихови шофери продају авионске карте, те путници нису присиљени да иду у билетарнице да их тамо купују. Ако аутомобили не иду кроз град, онда им се зна тачно одређено место где стају и где могу да се купе карте.

СМУЧКЕ ИЗ ДВА ДЕЛА

Познато је да су смучке због своје дужине веома незгодне за ношење, па су недавно направљене смучке из два дела. Оне могу да се раставе и онда их је лако носити. Пре употребе ти се делови помоћу једне опруге чврсто споје и онда се оне по свом изгледу нимало не разликују од обичних смучака из једног дела.

ШВЕЂАНИ И ТЕЛЕФОН

Шведска је позната по савршеној техници и одличној организацији своје телефонске службе. У погледу аутоматизма телефонских линија, Швеђани долазе на прво место у свету. Готово све међународне телефонске везе могу се у Шведској аутоматски добити. Осим тога, у њој је крајем прошле године било око два милиона телефона, односно један телефон на свака четири становника. Шведска је у исто време земља у којој се највише говори телефоном. Израчунато је да сваки Швеђанин проведе годишње просечно тридесет часова на телефону.

ЈЕСТЕ ЛИ ВЕЋ ЧУЛИ...

... Тибетанци попију за један дан по 60 шоља чаја, у који додају ужегло масло. Исто масло употребљава се и као гориво у лампама.

...било би потребно око 137.000 свитаца да би се добила светлост једне сијалице од 75 свећа.

...на Стефановим Острвима, у близини Новог Зеланда, живи једна врста гмизаваца с три ока. Ти гмизавци претстављају средину између гуштера и змије.

...у римском Колосеуму постојало је неколико дизалица којима су из подземних склоништа дивље животиње доношене у арену. То су први лифтови за које се у историји зна.

...у многим областима на острву Формози и данас је сачуван стари обичај да мушка деца напуштају своје родитеље кад напуне 15 година и отада живе у нарочитим заједницама све док се не ожене.

... колибри, најмање птице на свету, граде своја гнезда од паучине и једне врсте свиленкастих лишајева. Јаја колибрија велика су као зрно грашка.

...салвете су се почеле употребљавати тек половином Средњег века. За време обеда људи су тада држали салвету на левом рамену.

... мада невидљиве, атомске честице зване неутрони толико су тешке да би једна кафена кашичица пуна неутрона била тешка 210 милиона тона.

... најстарији инструмент са жицама преко којих се превлачило гудалом звао се крут. Крут се појавио у 10 или 11 веку, а нестало га је тек у 17 веку. Овај инструмент имао је три до шест жица.

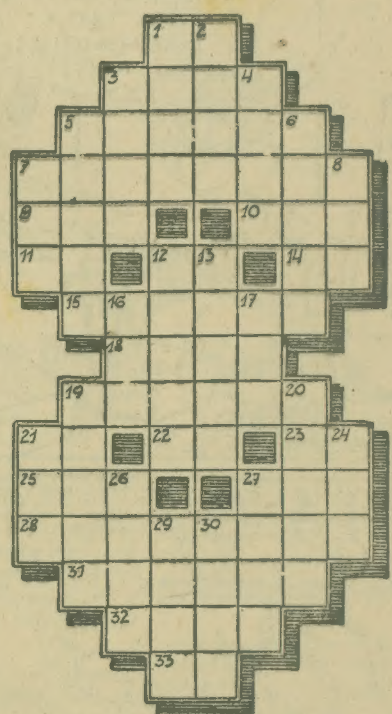
...скелет шарана састављен је од 4.386 већих и мањих коштију.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Водоравно: 1) француски ситан новац; 3) део прибора за писање; 5) римски филозоф из I века; 7) роман од Кронина; 9) птица грабљивица; 10) енглески романописац из 19 века; 11) митолошки бог сунца код старих Египћана; 12) река у Аустрији; 14) предлог; 15) врста вишње; 18) шаховски термин; 19) миришљав зачин; 21) лична заменица; 22) мера за површину; 23) хемиски знак за натријум; 25) Показна заменица; 27) место у Бачкој; 28) вишегодишњи зељасти коров; 31) вулкански вис у Источној Африци; 32) лева притока Волге; 33) хемиски знак за силицијум.

Усправно: 1) река у Француској; 2) биро; 3) део стопала; 4) жута боја; 5) држава у Азији; 6) личност из Дизнијевих стрипова; 7) планина у Србији; 8) речно острво; 12) женско име; 13) неспокојство; 16) врста змије наочарке; 17) град у Француској; 19) птица сродна шљуки; 20) електрични спроводник; 21) једна шаховска фигура; 24) неман; 26) личност из Пушкинове поеме „Цигани“; 27) наше мушко име; 29) индиски новац; 30) личност из Пучинијеве опере „Боеми“.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

МАЧЈИ РЕП

Ова вештина може да изазове много смеха у друштву. Од хартије се исече мачка, али без репа. Реп се исече посебно. Затим се мачка залепи на зид, орман или неку тамну плочу. После тога чланови друштва, један за другим, прилазе мачки која је прилепљена у висини очију и пошто је добро разгледају да им се у руке „реп“ и једна чиода, с тим да прикаче мачки реп; наравно, пошто им се претходно вежу очи. Скоро никоме то неће поћи за руком, а смеха ће бити доста.

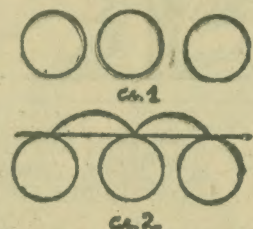
ЗАНИМЉИВ РАЧУН

Обичан џепни сат откуца 17.160 пута у току једног часа, 411.840 пута за дан и ноћ, а за годину дана 150,321.600 пута. Сат је израђен од тврдог материјала, па није чудо што је издржљив, али има једна машина од меког материјала која у једном сату откуца 5.000 пута, за дан и ноћ 120.000, а за годину дана 43,800.000 пута!

Сваки човек има ту чудновату машину, која се зове — срце! Кад би један часовник радио сто година да се не поквари, откуцао би за то време 15 милијарди 32 милиона и 160 хиљада пута. А срце које би здраво истрајало сто година откуцало би за тај један век 4 милиона и 380 хиљада пута.

ВЕЛИКА ЗАГОНЕТКА

Шта мислите, да ли се могу нацртати ова три круга која видите на сл. 1 не дижући писаљку с хартије. Могу! Погледајте сл. 2 и

одмах ће вам бити јасно. Узмите парче хартије и савијте га једанпут, али не на половину, него на трећину, тако да одоздо вири парче. Тада не дижући писаљку, нацртајте на доњем делу хартије три круга, везујући их на тај начин што ћете навлачити цртУ преко горњег дела хартије. Онако као што се види на сл. 2.

КО ЋЕ УЗЕТИ ЈЕДАНАЕСТУ

Једанаест жижица ставе се на сто. Игра се удвоје. Играчи наизменично узимају по једну, две, а највише по три жижице наједанпут. Губи онај коме остане да узме последњу жижицу.

Сва је вештина у томе да онај који предложи игру први узме две жижице. Противник може узети највише три и онда првоме остаје шеста жижица. Ако противник узме само једну или две, опет је први у могућности да узме шесту жижицу, узимајући три или две. Главно је узети шесту жижицу, јер је тиме обезбеђена и десета, а једанаеста онда остаје противнику.

Чим је узета шеста жижица, остале су још пет, тј. седма, осма, девета, десета и једанаеста. У том случају, ако противник узме и три, десету не може узети. А ако узме једну, први има право да узме три, а ту улази и десета. Ако противник узме две, и први ће узети две, и опет је узео десету, док једанаеста остаје противнику, који на тај начин губи игру.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) Лапи; 5) римеса; 7) Даман; 8) пи; 10) Адам; 11) Бар; 12) Нин; 13 пара; 14) ак; 15) Ролан; 16) Азијат; 18) обад; 19) вратар; 21) арара; 22) ам; 24) вани; 25) ека; 26) Ана; 27) Алеп; 28) ла; 29) опута; 30) цесија; 32) раса.

Усправно: 1) лиман; 2) амам; 3) пен; 4) Ис; 5) Радика; 6) апарат; 7) Дана; 9) Иран; 11) балада; 13) појата; 15) рибари; 17) Зорана; 19) вранац; 20) ракета; 21) авал; 23) мапа; 25) олуја; 27) Апис; 29) Оса; 31) ор.

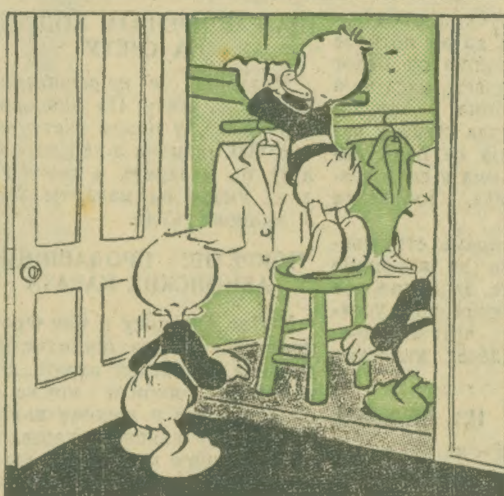

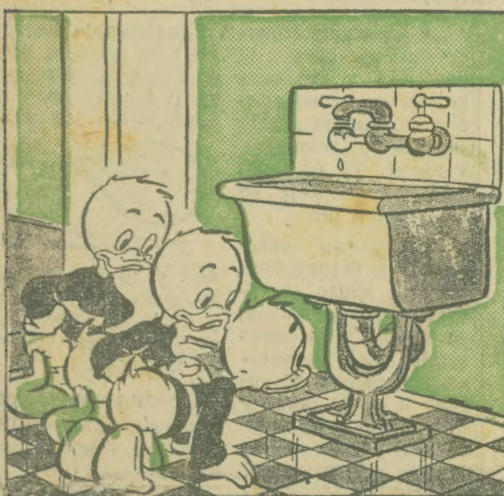

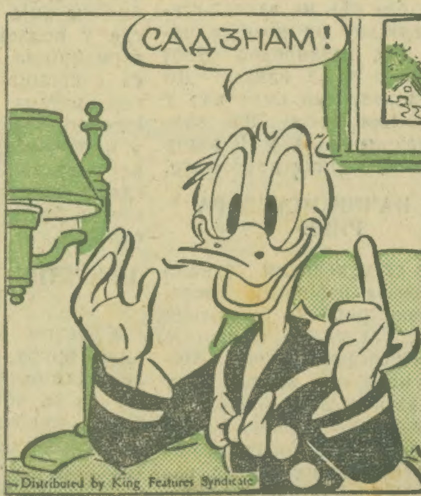

Волт Дизни:

ДУШКО ДУГОУШКО

И ДРУГИ ДОБРИ И РЂАВИ СТАНОВНИЦИ ЊЕГОВЕ ВАРОШИЦЕ И ОКОЛИНЕ

КО СЕ ПОСЛЕДЊИ СМЕЈЕ

